

пантэон сучаснага мастацтва.

Творы Купалы вызначаліся арыгінальнасцю мастацкіх рашэнняў, у асобных выпадках яны па стылю былі блізкімі да брусаўскай манеры. Пры перакладзе Брусаў настойліва дабіваюся сугучнасці з арыгіналам. З фондаў літаратурнага музея Янкі Купалы можна прывесці прыклад пошукаў патрэбнага слова. Вось строфа з верша "У ночным царстве", якая неаднаразова перапрацаўвалася.

Глядзім у чарнавік:

И в грудь, что сдавлена...

В груди, что сдавлены...

В груди, подавленной изменой...

В груди, задавленных изменой...

Сустракаюцца ў брусаўскіх перакладах звароты пакінутыя беларусізмы (хаты, верасы і інш.), беларускія формы слоў (колосы, кольхаліся, обняліся і інш.). Выкарыстанне гэтых слоў і форм не заўсёды апраданае, хаця карыстаюцца імі перакладчык, каб захаваць аўтарскі стыль.

Увага Брусава многа значыла для Купалы. Славыты рускі псеўдаімёнык прызнаў яго талент, пацвердзіў каштоўнасць яго паэтычных твораў. У сваю чаргу Брусаў таксама з задавальненнем успамінаў пеоўнара братняга народа, гутарзі з ім. Пры выпадках дзяліўся са знаёмымі літаратарамі думкамі пра беларускую паэзію.

ПАЭТЫКА ВЬРАЗНЫХ СРОДКАЎ У ТВОРЧАСЦІ МАЛАДЫХ БЕЛАРУСКІХ КАМПАЗИТАРАЎ

Н.М.Хадзінокая

Вывучэнне творчасці маладых беларускіх кампазітараў неабходна для вывяслення перспектывы развіцця беларускай музычнай творчасці: менавіта гэта пакаленне вызначыць "твар" беларускай музыкі ў бліжэйшыя дзесяцігоддзі. Адзначым некаторыя асаблівасці выкарыстання выразных сродкаў, асаблівасці, якія складаюць стыльавы абрыс пакалення.

I. Адбор жанраў. Пры агульным невялікім захапленні жанрам оперы і балета намоціліся тэндэнцыя адрэджэння жанру зылікай оперы на нацыянальны гістарычны сюжэт. (В.Солтан "Дзікае паля-

ванне караля Стаха", А. Бандарэнка "Князь Наваградскі"). "Жанрам пакалення" з'яўляюся жанр, які не мае акрэсленай назвы. Творы гэтага жанра часцей за ўсе маюць назву "Музыка для..." ці "Камерная музыка" - гэта невялікія паэмныя творы для струннага (камернага) аркестра з саліруючым інструментам. Створана вялікая колькасць сімфанічных, харавых, вакальна-сімфанічных паэм (Кур'яна, Кендрусевіча, Кузняцова, Бандарэнка, Наско, Хвашчынскага), "гібридных" жанраў (Канцэнты-паэмы, сімфоніі-паэмы). Паэмае мисленне апрае і на формаутварэнне, драматургію, дзе пераважаюць адначасткавыя творы над цыклічнымі, шырока распаўсюджана драматургія кантрастных супастаўленняў.

II. Формаутварэнне. Побач з традыцыйнымі мадэлямі (сонатнасць - у П ч. Камернай сімфоніі Кузняцова, П ч. Камернай сімфоніі Бандарэнка) найбольшае распаўсюджванне мае тып пабудавання формы, які нараджаецца з драматургіі і адлюстроўвае развіццё і змены кантрастных эмацыянальных настрою. Але практычна ва ўсіх творах застаецца ў сіле найбольш агульныя прынцыпы формаутварэння - сувязі на адлеглоць, рапрыз.

III. Гуканасць. Звяртае на сябе увагу: а) актыўнае выкарыстанне "ненатуральных" ладоў, стваральных пэўных фанічных эфекты (Першая сімфонія, опера Солтана, Канцэрт-паэма, Камерная сімфонія Бандарэнка, творы Кузняцова); б) захаванне політанальнасці (творы Калыцько, кантата "Аблячінка з Чарнобыля" Кендрусевіча, III ч. Канцэрта для аркестра Кузняцова); в) амаль поўная незацікаўленасць дадэкафоніяй, серыянасцю.

Большасць твораў маладых кампазітараў грунтуецца на аб'яднанні розных гуканосных сістэм. У драматургічным вырашэнні вылучаюцца дзве ідэі: I) чаргаванне сістэм у адпаведнасці са змястоўным планам твора (I ч. Камернай сімфоніі Бандарэнка, Трэцяя сімфонія Кісілякава); 2) дыяганічныя "аркі" ці заканчаныя творы, амаль цалкам арыянтуюцца на храматычную гуканоснасць (III ч. Камернай сімфоніі Кузняцова, "Дураўліная песня Палёся" Кур'яна). Выкарыстоўваюцца і вертыкальнае ўзаемадзеянне розных тыпаў гуканоснасці ("Вобразы", III ч. Канцэрта для аркестра Кузняцова, Канцэрт для габоя Бельцкова).

IV. Мелодыка. Вылучаюцца наступныя з'явы.

I. У сувязі з папулярнасцю рэтра-тэндэнцыя шырока ўжываецца-

ца кантыленная, "закругленая" мелодыя з відавочнымі лапранымі прыкметамі (вальс у шэрагу твораў Капыцько, танга, песня – у кантаце Кандрусевіча, песенныя мелодыі ў кантаце "Вандрунікі" Бельцжова, Канцэрт для цымбал Кур'яна).

2. Вялікае месца займае мелодыка фальклорнага паходжання з характэрнай ладаваасцю, папэвачнай структурай, варыянтным спосабам развіцця. Аднак назіраецца некаторае спрашчэнне метадаў "працы" з фальклорным тэматызмам у параўнанні з творчасцю больш старэйшага пакалення (Шлег, Гарэлава, Памазан).

3. У кантэксце дысанантнай гармоніі, 12-тонавай вноснасці распаўсюджаны тып вуглавата-храматычнай мелодыі, некалькі безабліччых і малараспазнавальных у розных аўтараў.

У. Рытм. Рытмічны параметр увогуле дастаткова традыцыйны. Але ў некаторых творах вызначаюцца ўжыванні рытмічнай праграфіі (Канцэрт для габоя Бельцжова), полірытміі (твори Кузняцова), Сімфонія № 3 Елісаянківа), рытмічнай алеаторыі (твори Капыцько, Кузняцова, Ш ч. Канцэрта для цымбал Кур'яна).

VI. Тэмбр. Перавага аддаецца камарным асцівам выканаўцаў. Дідэрамі ў галіне тэмбра з'яўляюцца Капыцько, Бельцжко, Кур'ян. Музыкі Капыцько прываблівае неардынарнымі інструментальнымі асцівамі, майстэрствам тонка дыферэнцаванай аркестроўкі, якая выклікае ўраджанне овоасаблівага інструментальнага тэатру. Кур'ян выказаў сябе як цікавы інтэрпрэтар народных інструментаў, у прыватнасці цымбал. Бельцжкоу адкрыў для беларускай музыкі тэмбравыя магчымасці электраакустычнай музыкі. Адною з тэндэнцый аркестравага стылю маладых кампазітараў стала злучэнне інструментаў класічнага аркестра з народнымі (твори Кур'яна, Хвашчынскага, Сімаковіч).

VII. Фактура. У параўнанні з перавагай паліфанічнай фактуры ў напярэдняе дзесяцігоддзе ў музыцы маладых кампазітараў значнае месца займае гамафонна-гарманічная фактура. Вялікая роля належыць характэрнасці, што звязана з захапленнем музычнымі стылямі мінулых эпох. Паліфанічная фактура ўзбагачаецца такімі прыёмамі, як канон, галасы якога рухаюцца кожны ў сваім тэмпе (Канцэрт для габоя Бельцжова), мікрапаліфонія (кананічная "леавічка" у шэрагу аўтараў). Широка прадстаўлена шматпластовая фактура. Увогуле гэтая галіна стылістыкі вядучаецца разнастайнасцю і, часта, цікавым, нетрадыцыйнымі рашэннямі.

Такім чынам можна заўважыць, што творчасць маладых кампазітараў развівае традыцыйны дзесяцігоддзю. Аднак маладым кампазітарам удалося скасаць і нямаць сваіх "слоў" у "шматгалосі" сучаснай беларускай музыкі.

АВТОМАТИЗАЦИЯ БИБЛИОТЕЧНО-БИБЛИОГРАФИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Н.В.Хохлова, А.И.Устищенко

Первый этап исследования общекафедральной темы "Разработка учебно-производственных моделей систем автоматизации библиотечных и библиографических процессов в высших учебных заведениях" предусматривал изучение опыта построения автоматизированных систем (АС) в вузовских библиотеках РБ и странах содружества, его обобщение и выработку рекомендаций по созданию АС библиотеки ИИЛ. Результаты проведенной работы можно представить следующим образом.

1. С начала 90-х годов в республике проводится определенная работа по созданию автоматизированной сети вузовских библиотек. В принципе, имеются условия различного уровня автоматизации технологических и управленческих библиотечных процессов: обширная номенклатура вычислительных машин позволяет проводить машинную обработку текстовой информации; унифицируются программное и техническое обеспечение АС, обуславливая возможность использования ряда типовых решений по созданию автоматизированных систем.

2. Существует несколько возможных подходов к автоматизации библиотечных процессов:

- ориентация на комплексную автоматизацию технологических процессов в крупных библиотеках, предполагающая большой объем собственной подготовки данных для ввода в ЭВМ, использование универсального пакета программ и наличие больших машинных ресурсов;
- построение АС по модульному принципу, предусматривающему автоматизацию процессов комплектования, каталогизации, биб-